

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคไข้เลือดออก เป็นโรคติดต่อที่เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญโรคหนึ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาและพัฒนาแล้ว และเป็นปัญหาลำดับต้นๆที่จะต้องเร่งดำเนินการป้องกันและควบคุมโดยเร็ว ในเขตภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบว่า มีการระบาดครั้งแรกที่ประเทศฟิลิปปินส์เมื่อ พ.ศ.2497 ซึ่งในปัจจุบันโรคไข้เลือดออกยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากจำนวนผู้ป่วยที่ยังเพิ่มสูงขึ้นเป็นระยะๆ ประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ประเทศไทย อินโดนีเซีย และเมียนมาร์ มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกสูง สถานการณ์ของโรคไข้เลือดออกในประเทศอินโดนีเซีย และศรีลังกา อยู่ในระดับปานกลาง ในเดือนกันยายน – ตุลาคม ปี พ.ศ.2539 เกิดการระบาดของโรคไข้เลือดออกครั้งใหญ่ที่เมืองเดลี ประเทศอินเดีย โดยพบผู้ป่วย 8,866 ราย สำหรับในประเทศไทยจากรายงานของกองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข พบว่ามีการระบาดของโรคไข้เลือดออกครั้งแรก ปี พ.ศ.2501 มีการรายงานผู้ป่วย 2,158 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 8.8 ต่อแสนประชากร และมีอัตราป่วยตายร้อยละ 13.9 โดยพบมากในเขตกรุงเทพมหานครและธนบุรี ต่อมามีการระบาดไปยังเมืองใหญ่ ๆ ที่มีการคมนาคมสะดวกและเริ่มมีการระบาดไปทั่วประเทศ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทโดยมีการระบาดอย่างรุนแรงในปี พ.ศ.2536 มีอัตราป่วยตายร้อยละ 325 ต่อแสนประชากร (กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข,2544)

ประเทศไทยมีการระบาดของโรคไข้เลือดออก จากรายงานของกองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขใน 3 ปีซ้อนหลัง คือ ปี พ.ศ.2544 – ปี2546 พบว่า มีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจำนวน 139,355ราย 24,826ราย และ50,470 ราย คิดเป็นอัตราป่วยเท่ากับ 224.43 39.98 และ80.37ต่อแสนประชากรตามลำดับ(กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข,2546) จังหวัดเชียงใหม่เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ประสบปัญหาแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีประชากรหนาแน่น มีภูมิประเทศที่เอื้อต่อการแพร่ระบาดของโรค จากข้อมูลทางระบาดวิทยา การเกิดโรคไข้เลือดออกในจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2544-2546 มีจำนวนผู้ป่วย1,180ราย

605 ราย และ 1,185 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 75.80 37.69 และ 73.82 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ (ฝ่ายควบคุมโรคติดต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2546) อำเภอสันทรายเป็นอำเภอที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกมาโดยตลอด ซึ่งผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในอำเภอสันทราย 3 ปี ย้อนหลังในปี 2544 – 2546 มีจำนวนผู้ป่วย 26 ราย 19 ราย และ 89 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 51.3 28.73 และ 68.39 ต่อแสนประชากรตามลำดับ สามารถจำแนกผู้ป่วยตามพื้นที่ในอำเภอสันทรายแยกรายตำบลจำนวน 10 ตำบล ดังนี้ ในปี พ.ศ. 2544 พบผู้ป่วยในตำบลหนองหาร จำนวน 4 ราย หนองจ่อม 8 ราย สันพระเนตร 6 ราย สันนาเมือง 3 ราย สันป่าเป้า 3 ราย หนองแยง 2 ราย รวมทั้งหมด 26 ราย ในปี พ.ศ. 2545 พบผู้ป่วยในตำบลแม่แฝก จำนวน 1 ราย แม่แฝกใหม่ 3 ราย หนองหาร 1 ราย ป่าไผ่ 3 ราย หนองจ่อม 3 ราย สันพระเนตร 1 ราย สันนาเมือง 3 ราย สันป่าเป้า 2 ราย หนองแยง 2 ราย รวมทั้งหมด 19 ราย ในปี 2546 พบผู้ป่วยในตำบลแม่แฝก จำนวน 11 ราย แม่แฝกใหม่ 20 ราย หนองหาร 21 ราย ป่าไผ่ 6 ราย หนองจ่อม 16 ราย สันพระเนตร 5 ราย สันนาเมือง 4 ราย สันป่าเป้า 2 ราย หนองแยง 2 ราย รวมทั้งหมด 89 ราย (ฝ่ายควบคุมโรคติดต่อสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสันทราย, 2546)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าการระบาดของโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อำเภอสันทราย มีการกระจายของการเกิดโรคในทุกพื้นที่ มีอัตราการเกิดโรคใกล้เคียงกันในแต่ละตำบลและมีแนวโน้มของการเกิดโรคสูงขึ้น

ผลกระทบที่เกิดจากโรคไข้เลือดออกพบว่า ในปี พ.ศ. 2544 ประเทศอินเดียมีผู้ป่วยที่เสียชีวิตจากโรคไข้เลือดออก จำนวน 378 ราย คิดเป็นอัตราป่วยตายร้อยละ 4.3 สำหรับในประเทศไทย พบว่ามีผู้ป่วยเสียชีวิตจากโรคไข้เลือดออก จำนวน 245 ราย คิดเป็นอัตราตายเท่ากับ 0.39 ต่อแสนประชากร (สิวิกา แสงธราทิพย์, 2539) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกไม่เกิน 50 ต่อแสนประชากร โรคไข้เลือดออกจะมีความรุนแรงและมีภาวะแทรกซ้อนหากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้อง ในรายที่มีอาการรุนแรงมาก ๆ จะทำให้เกิดภาวะการไหลเวียนล้มเหลว เนื่องจากการรั่วของพลาสมา ทำให้เกิดอาการช็อค หากไม่ได้รับการรักษาอาจเสียชีวิตภายใน 12-24 ชั่วโมง ดังนั้นโรคไข้เลือดออกจึงเป็นปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุขและการแพทย์ จากการศึกษาของสุจิตรา นิมนานันต์ (2541) พบว่าการเจ็บป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก เป็นภาระของครอบครัว มีผลต่อการเรียน การทำงาน และค่าใช้จ่ายในการให้บริการรักษานอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ของญาติผู้ป่วย ตลอดจนอาจมีผลให้ผู้ป่วยเสียชีวิตก่อนวัยอันควรอีกด้วย นอกจากนี้ต้องสูญเสียงบประมาณของประเทศในการรณรงค์ควบคุมป้องกันการเกิดโรคไข้เลือดออก ปีละประมาณ 50 ล้านบาท ดังนั้นทุกหน่วยงานได้แก่ องค์กรในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงประชาชนต้องมีความตระหนักถึง

อันตรายของโรคที่มีต่อชีวิตและสุขภาพของประชาชน นอกจากนี้ควรมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันการเกิดโรคในชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนการป้องกันที่ดีที่สุดคือการควบคุมและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่เป็นพาหะนำโรค มีการปฏิบัติอย่างครอบคลุมสม่ำเสมอ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะองค์กรในชุมชน นอกจากนี้ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันคือ การรับรู้ เพราะการรับรู้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล การรับรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความคิด ความรู้ความเข้าใจและการเกิดพฤติกรรมของแต่ละบุคคล หากบุคคลมีการรับรู้ในสิ่งนั้นๆ ไรก็จะปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือการรับรู้ในเรื่องนั้นๆ โดยใช้ความรู้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เป็นเครื่องช่วย (โยชิน คันสนยุทธร และคณะ,2533) การรับรู้เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลและจะเกิดภายในตัวบุคคล การรับรู้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น (King,1981) นอกจากนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน คือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนงานโครงการ จัดสรรงบประมาณ และจัดกิจกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน ซึ่งบทบาทของบุคคลประกอบด้วยลักษณะต่างๆ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง บทบาทในอุดมคติ หรือสิ่งที่สังคมกำหนดให้เป็น บทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ตามตำแหน่งในสังคม ประการที่สอง บทบาทที่ควรกระทำหรือบทบาทตามการรับรู้ เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับ อาจไม่เหมือนบทบาทในอุดมคติและอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นกับความสามารถในการรับรู้ของบุคคล โดยมีแรงจูงใจ ความเชื่อ ความคาดหวัง ประสบการณ์ การศึกษา การให้คุณค่าและความหมายต่อสิ่งนั้นเข้ามาเกี่ยวข้อง ประการที่สาม บทบาทที่กระทำจริง เป็นบทบาทที่บุคคลได้แสดงจริงซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้และตามความคาดหวังของตนเอง นอกจากนี้การที่บุคคลจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดขึ้นกับการยอมรับบทบาทของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ ความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง (Broom and Phillip อ้างใน ลือชา วรรณรัตน์และคณะ,2540) ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537ในพระราชกฤษฎีกา โดยให้มีการยกฐานะสภาตำบลบางพื้นที่ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ หนึ่ง ตามมาตรา 66 หน้าที่ทั่วไป คือ อำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม สอง ตามมาตรา 67 หน้าที่ต้องทำ ได้แก่การจัดให้มีและบำรุงทางน้ำทางบก รักษาความสะอาดถนน ทางน้ำ ทางเดินและทางสาธารณะรวมทั้ง

การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การป้องกันและระงับโรคติดต่อ ป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรีเด็กเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ค้ำครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย สาม ตามมาตรา 68 หน้าที่ที่อาจจัดทำกิจการในเขตได้แก่ ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น ให้มีและทำนุบำรุงรักษาทางระบายน้ำ ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุมการกีฬาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครัวเรือน ส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร มีการค้ำครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

จากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่อยู่ในชุมชนและมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ในพระราชกฤษฎีกาเบกษา ตามมาตราที่ 67 ว่าด้วยการป้องกันและระงับโรคติดต่อ ซึ่งโรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่เป็นปัญหาด้านสาธารณสุข ในปัจจุบันไม่สามารถลดอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกไม่ให้เกินเกณฑ์ที่กำหนดได้ และจากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่เกิดขึ้นในพื้นที่ การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบันยังมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในส่วนนี้น้อยมาก อาจเนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่มีการรับรู้ถึงการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่ และยังไม่ทราบบทบาทของตนเองเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จึงทำให้การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนไม่ได้ผลเท่าที่ควร ไม่สามารถลดปัญหาการเจ็บป่วยจากโรคไข้เลือดออกได้

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และบทบาทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในอำเภอสันทราย เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุง การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกไม่ให้เป็นปัญหาสาธารณสุข ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียทางด้านสุขภาพและเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านสุขภาพของประชาชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทด้านการบริหารงาน งบประมาณ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก กับ การรับรู้และบทบาทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและควบคุม โรคไข้เลือดออก

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง (cross sectional descriptive study) เพื่อศึกษาถึงการรับรู้และบทบาทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ นายองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 174 คน รวม 184 คน ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน สิงหาคม 2547 – เมษายน 2548

4. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การรับรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก หมายถึง การที่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ สาเหตุ อาการ การรักษา การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

บทบาทในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก หมายถึง การบริหารงาน การจัดสรรงบประมาณ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานโครงการ และดำเนินกิจกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ประสิทธิภาพการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้แก่ การดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ก่อนมาเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล อาสาสมัครสาธารณสุข กรรมการหมู่บ้าน ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการบำนาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน

และอื่นๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งปัจจุบันได้แก่ สภากงศ์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหาร การผ่านการอบรมเกี่ยวกับบทบาทด้านสาธารณสุขของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การผ่านการอบรมในเรื่องอำนาจหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคไข้เลือดออก

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่จัดตั้งขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2538 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลพุทธศักราช 2537

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อดำเนินงานในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved